AUCTORITATE AMPLISSIMI PHILOSOPHORUM ORDINIS, IN INCLYTA AD ALBIM...

Christian Röhrensee, Georg Rudolph : von Selmnitz, Valenti Gonzaga

Digitized by Google

Divini Numinis Auxilio et Suffragiò imploratò, benè univerſa geruntur ac competenter. Nov.6.pr.c.non obſervetis 16.in fin.XXVI. qv.7.

Nihil unqvam in Republ. dulcius, nihil exiſtere ſvavius, utiliusvè poteſt, mutuò Principem inter ſubditosqve amoris vinculó, qvippe qvô ipsô & Principis exſplendeſcit clementia, & ſubditorum qvàm maximè obſeqvium paratur; ſine qvibus vaſtum illud civitatis corpus aut diſſolvitur penitus, aut non niſi peſſimè habet. Ecqvis enim neſcit, clementiam eſſe propriam eorum virtutem, qvi ad gubernacula rerum ſedent? *Hæc firmum & ſtabile reddit regnum; Hæc in qvamcunq; domum pervenerit, eam felicem tranqvillamq; præſtabit.* SENEC. *lib.1. de Clement. cap.5.* Qvi benignitate atqve clementiâ Imperium temperavere, his candida & læta omnia fuerunt; etiam hoſtes æqviores, qvàm illis cives. Hæc tam fœcunda & felix mater non niſi pulcherrimam prolem, obſeqvium ſubditorum, ex ſe gignere poteſt: qvam non aliâ profectò viâ conciliare ſibi Princeps valet, qvàm ſi cum matre ipſi benè conveniat. Ut errent proinde, qvi exiſtimant, tutum ibi Principem eſſe, ubi nihil à Principe tutum, aut, ut clarius dicam, odium ſubditorum amori erga Principem eſſe præferendum. Securitas enim ſecuritate mutuâ paciſcenda eſt, atqve præſtat, amore ſubditorum Principem eſſe cinctum, qvàm in altum edi-

editis arcibus, qvàm in aſcenſum arduis collibus emunitum vivere atqve inſtructum. Salvum in aperto Clementia Principem præſtabit, cùm majore ſemper in eos propendeamus affectu, qvi langvidâ regnant manu, & remiſſiùs imperanti meliùs pareamus. Etenim naturâ contumax eſt humanus animus, atqve in contrarium atqve arduum nitens, ſeqvitur facilius, qvàm ducitur. Qvò magis Principi danda opera eſt, *ut, amorem qværat apud populares, metum apud hoſtes.* TACIT. *II. Annal.* Nec verò vinci ſe patiatur felicitate Princeps, ut eâ elatus, in ſubditos tyrannidem exercere velit. Hanc enim non immeritò meretriculæ ſimillimam dixeris, qvæ neminem amat, dum amatores perpetuò mutat; aut Saltatrici, qvòd in eosdem recurrat circulos, &, qvæ confecit, celeriter retexat. Meritò his ALEXANDRIS cum Scytharum Legato acclamandum eſt: *Fortunam tuam preſſis manibus tene, lubrica eſt, nec invita teneri poteſt,* CURT. *l. 7. cap. 8.* Qvòd ſi benè monenti non gerat morem, ſed nimiâ felicitate ebrius, ſangvine civitatem, odio ſui cives impleat, ſciat, *nullum regnum eſſe, cui non parata ſit ruina & proculcatio, & dominus, & carnifex. Nec magnis iſta intervallis diviſa, ſed horæ momentum intereſſe inter ſolium & aliena genua.* SENECA *de Tranq. an. c. 11.* Scilicet nullum moroſius animal homine eſt, nullum majori arte tractandum. Niſi leni poppyſmate ſubinde mulceatur, facilè jugum excutit, ferociq; calce rectorem petit. Qvâ de cauſsâ tutius eſt, cavere ſubditorum odia, leniqve imperio amorem eorum in ſe prolicere: Munitus etenim Imperans parentium amore, ad ipſius amoris ſimilitudinem, qvi inermis qvidem incedit, & dormit tamen loricatus, ſat vivit ſecurè. Nec poteſt firmiores habere muros, qvam benevolos ſubditorum animos,

nimos, teſtante GVAVARA *in Horol. Princip. l.3. c.30.* Nec minori Remp. mactat infortuniò mutua ſubditorum ſimultas atqve disſenſio; cùm Respubl. hôcce venenô aſperſa, litibus nunqvam ſit purgata, ſed tractus qvilibet propriô inſtinctu ad criminationes mutuas & calumnias deveniat, concivem ſæpius odio plus qvàm Vatiniano proſeqvens, & ad ſtruendas inſidias paratus. Deniqve ut paucis plura complectar, diffidendò lacerant Remp. ac brevi temporis momento parant jacturam eidem, multis poſteà ſeculis vix reſtaurandam. Qvibus malis ut ante ponatur obex, qvàm Reipubl. viſcera inficiant, haut efficacius adhiberi remedium poteſt, qvàm ſi Princeps, crebros agendo conventus, ſtabiliat amorem, odia releget, inqve iis de bono publico promovendo, communicatô conſiliô deliberet. Impedit enim eô ipsô, ne cives ſibi ipſis videantur peregrini, & ignoti vivant invicem illi, qvibus Principe regi ſub uno datum eſt. Adde, qvòd ſubditorum qvilibet de fideli conſiliorum communicatione lætatus, ſummô amoris affectu ſanctam ſemper Principis veneraturus ſit Majeſtatem, nec ſumma qvævis pro eo ſubire pericula recuſaturus. Ultimum itaqve præſidium eſt in fideli conſiliorum communicatione; cujus qvoqve Veteres non ignaros fuisſe, antiqvisſimæ hiſtoriæ monumenta docent. Romæ enim erant olim Comitia Calata, in qvibus cornicine totus populus convocabatur; Et Julius Cæſar primùm hoc jus votandi cum populo diviſit, qvod cùm per civilia bella in deſvetudinem abiiſſet, ab AUGUSTO eidem fuit redditum. Spartani, populi convocatione habitâ, non calculô, ſed acclamationibus decernebant, uti de eo ipſo *Thucyd. lib. 1.* Hodiè qvoqve Hiſpanis, Gallis, Anglis, Polonis, aliisqve populis ſuos esſe conventus, qvis ignorat?

   rat?

rat? Qvum verò noſtris moribus hæc conſiliorum communicatio fieri ſoleat, comitiis ſolenniter indictis, qvædam de iis disſerere fixum eſt. Qvod ut felici fiat auſpicio, DEUM Opt. Maximum ſupplex veneror.

§. I.

NEqve puto, qvòd qviſpiam ſit in dubium vocaturus, fundamentò ſat firmô innixam comitiorum antiqvitatem. Ipſe enim ſapientisſimus Legislator, Deus Opt. M. in Republ. ſtatim ſuâ conſtituit, ut Moſes ſæpius tubæ ſonitu populum convocaret, deqve arduis negociis cum eo ageret. Et hâc eâdem de cauſsâ, uti apud ali s gentes, ita etia apud noſtros Germanos, omnium Imperii ordinum Generalem convocare Senatum, ab antiqvisſimis retrò ſeculis fuit receptum. Siqvidem ſi ordinem procedendi ſub Imperio Caroli M. ut convocationem, propoſitionem, ſecesſionem, conſultationem & concluſionem, accuratiùs aliqvantulum inſpiciamus, veritate convicti fatebimur, non minùs tùm temporis, qvàm noſtro ſeculo ordines ad comitia reqviſitos fuisſe. Cùm itaqve hoc comitiorum jus veneranda antiqvitas tacitô approbârit conſenſu, ſicqve ejus utilitatem commendârit poſteritati; rejiciendi ſunt meritò illi, qvi Principum inſtillant animis, eò ipsô lædi Majeſtatem, eorumq; libertatem coarctari, nec conſtare rationem, qvàm ſi, ut TIBERIUS dicere ſolitus eſt, nulli reddatur. Sed nobis perſvaſum potius eſt, principem, dum communicato agit conſiliô, venerandam Statibus reddere majeſtatem, & inſuper hôc modò de illis omnibus, qvæ ad communem Civium ſalutem, atqve totius Imperii utilitatem ſpectant, rectiùs informari. Subditi qvoqve, animadvertentes, Principem ſuum graviora com-

communi ex conſilio agere, eò promptiùs decretis ejusdem obſeqvium exhibent, & ſi durius qvicqvam ſtatuere necesſitas flagitet, æqviori tamen ratione idipſum, qvia ordinum conſenſu approbatum, æſtimare conſveverunt. Semper enim juſta ac æqva esſe putantur ea, qvæ plurium conſiliò geruntur. Deniqve & illi, qvi Principi ſunt nimis chari, atqve qvorum nutu maxima geruntur negotia, qvum aliàs ſingulorum qverelæ horum inſidiis raró Principis aures attingant; in comitiis verò à ſummis infimisq; totius Imperii gravamina proponantur liberè, & à Principe clementer audiantur, hoc mel us continentur in officio: cum hâc ratione Principis notitiam facta eorum illicita vix posſint effugere, atqve ſtatuum cenſuræ ſubjectæ ſint, qvo metu ab injurioſis ſubditorum presſuris detinentur.

§. II.

Toties inductâ Comitiorum mentione, anteqvam progresſum ad reliqva faciam, de eorundem Etymologiâ ſollicitus ut ſim, ratio poſtulare videtur. Comitia autem à coeundo, vel, ut veteres dicebant, à comeundo dicta ſunt, qvòd populus coire his, & in unum locum convenire ſoleret. *NIC. GRUCH. de Comit. Rom. in præfat.* Comitium verò locus eſt, in qvem populus ſuffragiorum cauſsâ conveniebat. *CALVINUS Lexico Jurid. ad verbum Comitium.* Neq; ſiccó adeò pede prætereunda eorum Synonymia. Comitiorum eqvidem vocabulum ignotum eſt vetuſtis Germanorum Scriptori us, ſiqvidem à translato ad Carolum M. imperio, vix apud ullum, uſq; ad Maximil. I. Imperatorem, qvo purior rediit ſermo, reperie ur. Hoc autem ipſum vocabulum per Curiam atqve Concilia Imperialia non rarò deſignari, in Imperatorum tàm conſti-

 tutio-

ſutionibus, qvàm monumentis Germanorū Hiſtoricorum animadvertes. Lata enim dicitur ipſa A.B. in Curiis Norinbergenſibus atq; Metenſi, *in proœm. cap. 12. §. 1. cap. 14. de Bulla*. Et RADEVICUS *lib. 1. cap. 12. de geſtis Frider. I. Ratisbona* (inqvit) *curiam magnâ in freqventiâ Principum agit.* Vocantur & Concilia Imperialia: ſic enim AIMON. *l. 14. c. 30. Concilio Rex in aureo tribunali ſedens præerat.* Cui adſtipulatur DUBRAV. *lib. 15. hiſtor Bohem.* inqviens: *Redierat in Germaniam* FRIDERICUS *Cæſar, indictô totius Germaniæ conciliô Argentorati.* Nec ſemel qvoqve per Placita Comitia indicari, hiſtoricorum non pauci affirmant, ex his verò cumprimis HINCMAR. *Remenſ. Archiep. Epiſt. 3. cap. 29.* qvi ſingulis annis apud veteres Francorum Reges & Imperatorem duo placita habita refert. *Et* REGINO *Abbas Prumenſis libr. 2. Chron.* asſerit, qvòd anno 793. Rex Popinus placitum ſuum habuerit in Nivernis. Sed ne hâc in parte nimis prolixus videar, reliqva non attingo Comitiorum Synonyma, id unicum adhuc ſuperaddendo, qvòd comitia Dietas dicere antiqvitus ſit receptum, prout BESOLDUS *in Theſ. Pract. ſub voc.* Reichs-Tag / asſerit. Illud ad evitandam Homonymiam addi meretur, non qvemlibet populi conventum comitiorum venire nomine Romanis ſcriptoribus; ſed illum demum, qvi indictus fuit ad ferendam de aliqvâ re per ſuffragia ſententiam. JOH. ROSIN. *l. 6. Antiqvit. Rom. c. 1.* Nam & ludorum & censûs cauſſâ univerſum ſæpè convenisſe populum, CICERO innuit, qvod idem, cùm luſtrum conderent Romani, factum teſtatur LIVIUS *l. 1.* In concionibus qvoqve nonnullis, præſertim nundinarum diebus, freqventiores fuisſe congresſus, qvàm ipſis comitiis, GRUCHUS nos edocet *l. c. circa finem.*

§. III.

§. III.

Ex his jam ſatis perſpicuum eſſe arbitror, qvid comitiorum nomine inpræſens intelligamus; qvæ an in omni Republicâ habeant locum, non ineptè disqviritur. Pro affirmativâ ejusdem qvod ſit decidendum, puto, graduum modò ſi obſervetur differentia, ſiqvidem in Oligarchiâ, Democratiâ & mixtâ Republicâ in intenſiori gradu, ac in Monarchiâ, jus comitiorum viget. Ratio eſt, qvia major in Democratiâ, Oligarchiâ ac mixtâ Republicâ civium æqvalitas, qvàm in Monarchiâ, major qvoqve eſt civilium bonorum communio. Per hanc verò communionem pro Reipubl. qvalitate vel omnes, vel plures de Reipubl. ſummâ participant, ideoqve qvòd in his intenſiori gradu conventus publici obtineant, dubitatione haud eget. Porrò qvoqve ex parte Monarchiæ dicendum eſt, qvòd Rex, qvi abſolutè imperat, non tàm deliberet, qvàm jubeat, qvin ſæpius ſimulando tantùm ſtatuum conſiliis utatur, qvod tùm AUGUSTI, tùm qvoq; TIBERII comprobat exemplum, de qvibus TACIT. *lib.* I. *Ann.cap.*15. *Tum primum è campo comitia ad Patres tranſlata ſunt. Nam ad eam diem, etſi potiſſima arbitrio Principis, qvædam tamen ſtudiis tribuum fiebant, neq; populus ademptum jus qveſtus eſt, niſi inani rumore.* Et SVETONIUS *in vitâ* AUGUSTI *ita refert: Comitiorum qvoq; priſtinum jus reduxit, ac multiplici pœnâ coërcito ambitu, & Scaptenſibus tribulibus ſuis die Comitiorum, ne qvid à qvoqvam Candidato deſiderarent, ſingula millia nummûm à ſe dividebat.* Relinqvebat itaqve umbram & ſimulacrum priſtinæ Reipubl qvò tutius & liberius libertate frueretur. In principatu autem limitato, cùm non ex propriò arbitriò, ſed ſtatuum potius conſilio gravioris momenti res tractandæ veniant, Comitia qvoq; majus pondus obtinent.

§. IV.

§. IV.

Qvibus ita ſtantibus, indagandum nunc porrò eſt, qvænam ſit cauſſa efficiens principalis Comitiorum? Qvæ certè nulla alia eſt, qvàm MAJESTAS. Qvum enim in comitiis plurimum momenti ſit, ſivè ad evertendam ſivè conſervandam Rempubl. imò qvaſi fundamentum Reipubl. exiſtant, nemo, niſi qvi Majeſtatem habet, comitia indicere valet; qvippè in cujus tanqvam naucleri manu non tantùm navem, ſed & gubernacula omnia eſſe oportet, totam aliàs navem peſſundatura, ſi contra nutum naucleri huc vel illuc à qvovis dirigi poſſent. Qvare majeſtati aſſerenda hæc proviſio eſt, qvæ Reipubl. ſtatum, ſive tranqvillitatem reſpicit, & ingens illud Imperium in caput præſupponit. Solus etenim imperans convocat cives, comitia cogit, atqve in ejus manu eſt, compellere inobedientes. *ARNISÆUS de J. M. l. 2. c. 4. HORN. lib. 2. de Civitate c. 2. n. 14.* Cæterùm Comitiorum jus aliter ſe habet in Republicâ ſimplici, aliter in mixtâ formâ. Ibi vel uni competit, vel paucis, vel penes totum populum reſidet. Qvibus verò in mixtâ formâ tribuendum ſit, ex conventionibus & capitulationibus, qvibus illa innititur, omnium optimè dijudicatur.

§ V.

Hoc dum dicimus, Pontifici Romano nullum in COMITIA concedimus jus, nec concurrentem ad eorum indictionem auctoritatem. Contrarium qvidem ſtatuere coguntur Papalis Monarchiæ propugnatores, qvi Pontifici in Reges omnes ac Principes poteſtatem largiuntur. Sed cùm indicendorum conciliorum jus ſit effectus majeſtatis, qvam Papa non habet in alienâ Civitate, perperam qvoq; hoc axiomate ſuperbit. Et qvanqvam Papalis aſtus id juris

ris in Imperio Germanico ad ſe transferrē non ſemel tentaverit, nihil tamen unqvam obtinuit. PAULUS IV. Pontifex propoſuit qvidem FERDINANDO I. Imperatori conditiones, in qvibus & hæc reperitur, ne inſcio Pontifice Comitia, Concilium, aut ullum conventum indiceret, *GOLDAST. part. 5.* in den Politiſchen Reichshändeln/ ꝛc. Sed mors dicti PAULI IV. effecit, ut hæc omnia pesſum irent, atqve ille partus Papalis, ventris ſui conditionem ſeqvutus, ſepulchro ſervandus traditus, in poſterum qvieſceret. Et miror eqvidem, qvòd ille PIUS Pater antecesſoris ſui PII II. exemplô non ſit cautior factus, qvi parem ferè expertus fortunam eſt. Qvum enim jus convocandi Electores ad novi Cæſaris electionem in ſedem Papalem transferre intenderet, & eum in finem Moguntinum ArchiEpiſcopum DIETHERUM, Comitem Iſebergicum, juramento obſtringere vellet, ne unqvam, niſi asſentiente Pontifice Romano, Electores convocaret, Archi-Epiſcopum idipſum renuentem anathemate percusſit. LEHMAN. *l. 7. in Chronic. Spirenſi:* Sed brutum fuit fulmen, vana & ſine viribus extitit ira. Mucro enim acutisſimi gladii illius, inqvit LISNERUS, ab Imperii jugulo plerorumqve Electorum prudentiâ, præſertim verò Moguntini Antiſtitis induſtriâ, FRIDERICI Palatini fortitudine, & LUDOVICI Divitis Bojariæ Ducis ope rejectus eſt, *in Oratione de* OTTONE III. Atqve ſicuti Moguntino convocandi prærogativa in hunc usqve diem ſalva eſt; ita jus COMITIA indicendi Imperio ſartum tectumqve manſit. Et hocce jure convocationis Statuum ad COMITIA denegatô, denegatur Pontifici multò magis idipſum, qvòd habeat poteſtatem deponendi Principes, aliosq; ſubſtituendi. Valdè proindè errat ROBERTUS BELLARMINUS, qvi indirectam in temporalibus Pontifici asſignat poteſtatem;

 ſiqvi-

ſiqvidem nulla ipſi extra Romanam ditionem, cujus tamen etiam malæ fidei poſſeſſor eſt, multò minùs verò in Imperii ſtatus poteſtas competit, qvia nullam in eos habet jurisdictionem, ac ita Statuum tàm convocatio, qvàm eorum depoſitio eſt Papæ denegata. Jura enim Majeſtatica ad Papam non pertinent, neq; eidem in alienis Territoriis juris qvidqvam competit. Conf. Magnificus Dn. Ziegleerus, JCtus conſummatisſimus, Patronus ac Hoſpes perpetim venerandus *in Comment. Jur. Can. ad Lancell. lib. 1. Tit. 2. p. 9. inf. & lib. 2. Tit. 20. p. 549. inf.*

§. VI.

De cætero, cùm jam firmiter ſatis evicerimus, nemini, qvi non conſors majeſtatis eſt, habendorum in civitate comitiorum jus eſſe proprium, diſputare placet: An liceat Principi abſolutè absqve ſtatuum conſenſu, tempus ac locum Comitiorum denominare? Enimverò ſi abſoluto gaudeat Imperio, eâ de re nullum eſt dubium; Et olim idipſum in Imperio noſtro in uſu qvod fuerit, clareſcit ſatis, ſi hiſtoriarum inſpiciamus monumenta. Sic enim Eginhard. *in vitâ* Caroli M. inqvit: *Congregatis ſolenniter de toto regno Francorum primoribus, cunctorum conſilio conſortem ſibi totius regni & Imperialis nominis heredem Ludovicum filium conſtituit.* Et clarius hoc apparet ex *Sigefr. Presbyt. Miſnenſ. lib. 2. Epitom. Anno 1302.* cujus hæc verba extant: *Factâ pace inter Regem Romanum Albertum, & Archi-Epiſcopos ſupra dictos, qvos idem Rex multum humiliaverat, ſtatim ipſe Rex, factô edictô, omnibus Principibus præcepit, ut ad curiam ſuam in Feſto Sebastiani Merſeburgi celebrandam* convenirent. Par qvoqve exemplum hujus Imperatoriæ libertatis exhibuit in habitâ ſuâ reformatione Anno 1242. Fridericus III. Ibi: Drumb inſonderheit her zu uns zu kommen geboten

und geheiſſen haben. Sed qvum jure eò freti Imperatores COMITIORUM numerum citra æqvitatem ac neceſſitatem multiplicarent, Electores ex re fore arbitrati ſunt, ſi hanc Imperatoris poteſtatem limitarent. Hac lege poſtea CAROLUM V. obſtrinxerunt, ut ſine Electorum conſenſu imposterum COMITIA indicere, Imperatori vix ac ne vix qvidem liceret. Hancqve legem tum temporis ſancitam, hucusq; ſanctè ab Imperatoribus habitam, atqve ſemper fuisſe obſervatam, Receſsus Imperii plus vice ſimplici teſtantur. Etenim in R. I. Ratisponenſi d. An. 1576. §. 4. ibi: Als haben wir / mit Raht und Belieben unſerer und des Reichs Chur Fürſten / nicht ümbgehen mögen / eine gemeine Reichs Verſamlung auszuſchreiben. Hinc R. I. Ratisponenſis de Anno 1598. §. Als aber zwiſchen / ibi: Derohalben wir denn dieſen Reichs Tag mit Vorwiſſen und Bewilligung gedachter Chur-Fürſten anhero ausſchreiben und ankündigen laſſen. Et R. I. Ratisponenſis d. Anno 1603. §. hierümb und dieweil / ibi: Und demnach dieſelbe (Chur-Fürſten) ſolche Gefahr und Noth ſelbſt dafür angeſehen / daß bey gemeiner Reichs Verſamlung darvon berathſchlaget und geredet werden müſſe / und alſo zu Ausſchreibung eines Reichs-Tages Ihre Einwilligung gethan / Iſt dieſer und anderer mehr hochwichtigen Bewegniſſen willen ein Reichs-Tag ausgeſchrieben worden. Ex his itaqve & plurimis aliis, ob brevitatis ſtudium omittendis, cuilibet animadvertere licebit, qvòd Imperator ſingulos Electorum, anteqvam futurorum COMITIORUM diem edicat, per literas conſulere ſoleat, ut ſi COMITIORUM neceſſitatem involvi cenſeant, ſuo id conſenſu declarent. Et qvamvis hujus obſcuram cenſeat originem BERTRAM *de Comit.* Sat clara tamen vigore R. I. de Anno 1518. in pr. eſſe

 vide-

videtur, qvippè qvi tempore adhuc MAXIMILIANI I. Imp. Electorum conſenſum non neceſſarium fuiſſe, argumento principii declarat. Demum tempore CAROLI V. per Capitulationis art. 12. res eò deducta fuit, daß Käyſ. Maj. ohne Wiſſen und Willen der Chur-Fürſten keinen Reichs-Tag anſetzen oder ausſchreiben wollen. Hiſce addendus qvoqve GOLDASTUS *in Polit. Imperial. part. 12 fol. 609. §. ſimiliter*, ibi: *comitiales conventus absq; ſcitu & voluntate Electorum non indicemus. junct. § ſi qvid verò, f. 611. Conf. LIMN. l. 4. c. 72. num. 12.* Ex jam allatis itaqve patet, per modum conditionis neceſſariæ ad indicenda COMITIA Electorũ conſenſum reqviri. Sicuti verò per talium omiſſionem vitiatur actus: ita remoto Electorum conſenſu vitioſa qvoqve redditur ipſa COMITIORUM indictio. Uti hoc conſtat, aus der Verſchreibung CAROLI V. ap. GOLDAST. *tom. 1. Conſt. Imperial. part. 2. fol. 2.* ibi: Wir ſollen und wollen keinen Reichs-Tag ohne Wiſſen und Willen der Chur-Fürſten anſetzen und ausſchreiben. *Et fol. 4.* Ob aber viel gemeldten Artickul und Puncten einiges reſcript oder Mandat zuwieder erlangt oder ausgehen wird/ das alles ſoll krafftloß / todt / und abe ſeyn / inmaſſen Wir es auch anitzund alsdann / und dann als itzund hiermit caſſiren tödten und abthun/ ꝛc. Et hancce conſtitutionem hactenus laudabiliter obſervatam, animadvertimus in clauſulâ illâ Receſſibus Imperii inſeri ſolitâ: Haben auff vorhergehendem Rath/ Wiſſen und Bewilligung gemeldter Unſerer und des Reichs Chur-Fürſten nicht umbgehen mögen/ eine gemeine Reichs-Verſamlung auszuſchreiben. Sicuti id luculentiſſimè apparet ex Receſſu FERDINANDI I. Auguſtæ dato Anno 1550. verſ. Derowegen Wir auff vorgehabten ſtatlichen Rath/ ꝛc. Item MAXIMILIANI II. Ratiſ-

ponæ

ponæ dato, Anno 1567. verſ. Weil Wir aber Chur-Für-ſten/ Et ejusdem Anno 1570. Spiræ habito, verſ. Als haben Wir nicht ümbgehen mögen.

§. VII.

Licèt verò idipſum ſat luculentis rationibus mihi videatur demonſtratum, qvòd Statuum conſenſus in limitato & mixto Imperio ad COMITIA ſit neceſſarius: non tamen puto, qvod abſolutè exinde poſſit colligi, Imperatori loci ad locum translationem eſſe denegatam, cumprimis ſi temporis ac loci ratio id poſtulet. Teſtatur id Receſſus Colonienſis de Anno 1517. in pr. ibi MAXIMILIANUS I. ait: Zu uns anfänglich gen Trier auff einen gemeinen Reichs-Tag erfordert/ und denn folgend aus trefflich beweglichen Urſachen gen Cöln verrücket. Qvin & CAROLUS V. proprio ductu COMITIA Wormatiæ legitimè, i.e. Electorum Conſenſu, indicta Ratisponam transtulit, Receſſ. Wormat. de Anno 1545. verſ. Dem allen nach/ ꝛc. ibi: Unſer Käyſerliches Gemüthe billich bewegend dieſen Reichs-Tag erſtrecken und verlegen demſelben hiemit wiſſentlich/ ꝛc. Hæc atqve plurima alia præjudicia pugnant in hâc parte pro libertate Imperatoris, & inſuper ego procerto mihi perſvaſum habeo, ea tantùm circa accidentalia verſari; qvia prorogatio ſeu de loco in locum COMITIORUM translatio, non actus ipſorum COMITIORUM multiplicat, ſed tantùm còntinuatione meorum importat, ideoq; eò faciliùs Imperatoris Majeſtati eam eſſe permittendam. Sufficere enim mihi videtur conſenſus Electorum neceſſarius, ſuper convocationem Statuum, tanqvam actum principalem, Imperatori datus. Hoc unicum adhuc addo, Imperatorem civiliter agendô, nihil majeſtate

ſuâ indignum committere, ſi ad captandam Electorum benevolentiam eorum hâc qvoqve in parte conſenſu utatur. Et ejusmodi Imperatoriæ modeſtiæ exemplum Rudolphum II. exhibuiſſe, teſtantur ejusdem literæ Anno 1611. ad Electores Norinbergæ congregatos ſcriptæ, qvarum hæc verba: Zu ſolchen Ende wären Sie auch denen nach Nürnberg verordneten Käyſerlichen Commisſarien Befehl zu geben im Werck geweſen / daß bey dieſer der Chur-Fürſten Collegial-Verſamlung die occaſion nicht verſäumet / ſondern entweder zu Außſchreibung eines neuen Reichs Tages der Conſens den Herkommen nach erlanget / oder / da Sie die Chur-Fürſten es für gut anſehen würden / der jüngſt verſchobene wieder reasſumiret werden möchte. *DN. D. BERTRAM. Diſcurſ. de Comit. theſ. 18. qvi habetur Vol. 1. diſc. de J. P. Arumæi.* Conſtabit ex hiſce ſingulis, Electorum conſenſum ad actum Principalem, convocationem putà, neceſſariò reqviri. Fluit verò exinde qvæſtio alia, pauciſſimis explicanda ac reſolvenda: An nimirum Electorum ſubſeqvens ratihabitio ſufficiat? Et negandam eſſe in totum hanc qvæſtionem autumo; ratione permotus eâ, qvòd ubi conſenſus pro formâ & ſubſtantiâ actûs reqviritur, ratihabitio non ſufficiat, nec qvicqvam ad actus ſubſtantiam operetur, confirmante hoc MILLERO *ad* RUMELINUM *in A. B. part. 2. diſſert. 3. th. 6. Add. lit. b.* Porrò obtento Electorum de habendis *COMITIIS* conſenſu, ſinguli deinceps Status ab Imperatore conſcribuntur, ac unicuiqve per peculiare edictum transmiſſum manifeſtatur 1. Cauſſa habendorum Comitiorum. 2. Articuli, de qvibus futura deliberatio. 3. Locus & tempus exprimuntur, *MILLER. l. c. th. 7.*

§. VIII.

§. VIII.

Ulterius cum jamjam pateat, Imperatorem de Electorum conſenſu indicere *COMITIA* poſſe, qværitur; annon Status Imperii *COMITIA*, non interveniente Imperatoris auctoritate, inter ſe inſtituere poſſint? Antea dictum eſt, tres eſſe Claſſes Statuum Imperialium; ex qvibus, qvoad res officium eorum concernentes, de Electoribus regulariter hoc affirmat *D. GERHARD. l. c. qv. 3.* qvorſum ſpectant conventus Electorum, qvi in genere dicuntur, Chur-Fürſten-Tage/ oder der Chur-Fürſten Verſamlung; in ſpecie verò vocantur Wahl-Täge/ qvando ſcil. vacante Imperio Romano Electores ad novi Imperatoris electionem conveniunt. Nos in genere diſcrimen facimus inter *COMITIA* univerſalia, & particularia. Priora cùm univerſum concernant Imperium, ac Cæſarem & ordines omnes æqvè reſpiciant, à Statibus ſolis, excluſo Imperatore, inſtitui neqveunt. Poſteriora verò non omninò prohibita ſunt, modò non de totius Imperii negotiis conſultatio ſuſcepta fuerit, ſed tantùm de aliis rebus particularibus. Talia ſunt conventus Circulorum, Kreyß Täge/ in qvibus de Contributionibus, Monetis, præſentatione Aſſeſſorum, Executionibus contra contumaces faciendis deliberatur. Similis eſt conventus Viſitatorum Cameræ, vulgò Viſitations Tag *Vid. SPEID. in Notabil. Jur. Polit. Hiſtor* verbo Wahl-Tag / Kreyß-Tag / Viſitations-Tag / 2c.

§. IX.

Qvæſtio hîc intercedit per ſe ardua ſatis: An nimirum conſultum ſit, crebriora in Imperio indicere *COMITIA*? Et non deſunt qvi auſu privatò idipſum negant, atqve

ûti-

utilitatem eorum penitus rejiciunt. Sed inductus ego, tùm qvòd moribus veterum ſit receptum, tùm qvoqve qvòd id ipſum neceſſarium ad Statûs conſervationem videatur, affirmanti parti calculum addo. Etenim tempore CAROLI M. annua in Imper. Rom. extitiſſe COMITIA teſtatur HINCMAR. *Epiſt. 3. c. 29.* LEHMAN. *2. Chron. Spirenſ. cap. 37.* Et licèt poſtea hic mos in deſvetudinem abierit, tamen in uſum qvòd revocandus ſit, jamdudum ſvaſit *Cardinal.* CUSAN. *l. 3. de Concord. Cathol. c. 33.* Neqve hoc ipſum ſeqvutis temporibus diſplicuiſſe conſilium, factum declarat MAXIMILIANI I. Hic enim annua COMITIA in uſum revocare cum Statuum Imperii conſenſu tentavit; Receſſ. de An. 1495. Rubr. Handhabung des Friedens/ ꝛc. & Receſſ. de An. 1512. §. Haben wir und die Stände/ ꝛc. Qvòd verò ſit utile ac neceſſarium Imperio, ſi non annuas, crebriores tamen celebrare Dietas, hâc cumprimis ratione commotus, autumo, qvòd malis nimirum tùm intus, tùm extra prorumpentibus celerrimè in COMITIIS poſſit occurri, atqve gliſcentia in herbâ ſuffocari. Aliàs pernitioſæ molitiones tempore pubeſcunt, & turbulenti, dum initium ex voto ſibi ſuccedere vident, evadunt cordatiores, qvam opinionem nullâ re æqve ac celeritate & promptitudine COMITIORUM iisdem præripere poſſumus. In COMITIIS qvoqve abditi Statuum patefiunt ſenſus, atq; ſecretiora conſilia qvævis, qvæ vel iis invicem vel cum exteris Regibus intercedunt, qvin prorumpant, vix poſſunt retineri. Deliberatur de vitiis Reipubl. reformandis, ſubditis ſublevandis, ac ſæpius de Magiſtratibus corrigendis, qvi nimiùm abutuntur poteſtate. Nullus deniqve in COMITIIS diſſimulationis & ignaviæ locus eſt, ſed ſedulò agitur, ut candidè ac ſyncerè in tot Principum conſeſſu profitean-

reantur, qvod ratio ſuppèditat, nec qvicqvam dicatur, qvod cum veritate non cohæreat. Vilibus qvippe animabus, ſervisqve mendacia, liberis verò hominibus verum esſe proprium, ait *Pet. Matth. lib. 1. in Hiſt. Henric. IV. Reg. Gall.* Hiſce itaqve rationibus opinionem eorum esſe devictam puto, qvi tantùm privati commodi cauſsâ ſumptus irrogandos in COMITIIS opponunt; nimirum antè enumeratæ utilitates boni publici, privato utiq; ſunt anteferendæ. Id verò caveatur imprimis, cum tantis ad COMITIA opus ſit impenſis, ne de iisdem rebus fruſtra toties habeatur conſultatio, qvo nomine malè apud exteros audiunt COMITIA noſtra Imperialia, de qvibus circumfertur *Æneæ Sylvii* Sarcaſmus: *Omnes Germanorum dietas esſe fœcundas, & qvamlibet in ventre habere alteram; ac credibile esſe, qvia fœmineum ſit nomen, libenter imprægnari dietas, ac parturire.* Nec ignotum eſt, qvòd *Ibraimus Basſa* in COMITIIS Imperii Francofurtenſibus dixisſe feratur: *Germanorum conſilia & actiones ſimiles esſe beluæ multorum capitum, & plurium caudarum, qvæ ſepem tranſire conaretur: & qvia capitum qvodq; ſibi diverſum foramen qværeret, fieri, ut ſimul univerſum corpus maneat immotum, impediaturq;, qvò minus ulterius progrederetur. Contra ſuum Imperatorem uniciviti animali asſimilari, plures habenti caudas: qvod ubi ſemel capite tranſiisſet, ſtatim corpore toto atq; caudis omnibus ſine ullo impedimento penetraret.* Videatur *Forſtnerus in not. Pol. ad Tac. 4. Annal. p. m.* 382. ubi pluſcula de modernorum COMITIORUM incommodis diſſerit. Habeantur itaqve COMITIA, qvoties id publica utilitas aut necesſitas poſtulaverit, & ita habeantur, ut multis non tantùm ratiocinantur multa, conſultent, decernant; ſed &, cum opus eſt, promtè decreta exeqvantur.

 Atqve

§. X.

Atq; cùm utilitas COMITIORUM in frontiſpicio ſtatim Diſſertationis deprædicata affatim ſit: Idcircò eò penitius tradi poteſt cauſſa COMITIORUM impulſiva, qvæ varia identidem à rerum civilium Scriptoribus eſſe perhibetur. Sic enim nonnulli aſſerunt, naturam gentes docuiſſe & olim conventus inire, atqve ſalutis publicæ curam communi firmare ſuffragio, præcipuè qvòd oculi plus videant, qvàm oculus, atqve in conſilio plurimorum robur conſiſtat. *Limn. lib. 4. cap. 1.* Egregiè hac de re disſerit Scipio apud CICERONEM: Ut in fidibus, ait, ac tibiis, atqve cantu ſuo, ac vocibus concentus eſt qvidam, tenendus ex diſtinctis ſonis, qvem immutatum & diſcrepantem aures eruditæ ferre non poſſunt, isq; concentus ex diſſimilimarum vocum moderatione concors tamen efficitur & congruens: Sic ex ſummis & mediis, & infimis interjectis ordinibus & ſonis moderatâ ratione civitas conſenſu diſsimilimorum concinit: & qvæ harmonia à Muſicis dicitur in cantu, ea eſt in civitate concordia, arctisſimum atq; plenum omni in Republicâ vinculū incolumitatis. Acceſſit tamen deinceps neceſſitas qvoqve, utilitas, ſalusqve Reipublicæ. Tandem & metuendum ſemper erat, ne conjurationes & ambitiones inter ſubditos orirentur. Ut igitur reformari poſſent mores, ac vitia Reipubl. univerſæ, abuſus regiæ poteſtatis, ac nobilium ſuperbia, qvâ opprimebantur ſubditi, & Eccleſiaſticæ perſonæ, coërceatur, tributa imponantur, eademq; moderentur, inſtituta & adinventa COMITIA ſunt. THOLOSANUS *lib. 24. de Republ. cap. 5.* Ex qvibus ſatis conſtat, firmisſimum libertatis populi propugnaculum meritò haberi comitia. Unde & Auguſtus, & ejus ſucceſſor Tiberius, cùm libertati populi Romani inſidiarentur, jura COMITIORUM

primò

primò omnium infringere conati ſunt, obſervante *Dn. Bœclero, ad Tac, 1. Ann. c. 2.*

§. XI.

Jam ad materiam COMITIORUM in qvâ, ſeu Subjectum accedimus, qvod ſunt perſonæ, qvæ convocantur. Ad COMITIA verò nemo, niſi Civis Reipubl. ſeu Status Imperii, vocatur. Nemo enim ſuffragii, præter civem, in COMITIIS ferendi capax eſt, qvippe qvod ſemper jus Civitatis includit. Ac inde dicitur Imperii Status à ſtando, daß Er ein Stand und Stimme in der Reichs Verſamlung habe/ R. J. de A. 1500. &c. *MILLER. ad Rumel. in A. B. part. 2. Diſſert. 3. n. 4. Add. lit. b.* Et unicè eò, qvòd votum ac ſeſſionem in COMITIIS habeant, Status ab aliis Imperii membris ſecerni, aſſerit *ARUM. tract. d. Comit. cap. 4. n. 1.* Nec igitur ſtatim ille Imperii Status propriè eſt, ut nempe votum ac ſeſſionem in COMITIIS habeat, qvi immediatus eſt, i. e. territorii jure fruitur, uti hoc patet ex Receſ. de A. 1555. §. Dieweil aber etliche &c. ibi: So dem Reiche ohn mittelbar unterworffen/ und Reichs Stände ſind/ & omnium clariſſimè ex R. J. de A. 1564. §. Und wollen wir etc. ibi: Gegen denen/ ſo nicht Stände deß Reichs/ jedennoch dem Heil. Reiche immediatè unterworffen/ dieſe Conſtitution exerciren. Extra dubitationis itaqve aleam poſitum eſt, propriè ſubjectum COMITIORUM conſtituere veros Status, qvi jure votandi ac ſedendi in iisdē utuntur. In cenſum Statuum per analogiam ſic dictorum, qvi ad comitia non vocantur, ex inſtituto Imperii Romano Germanici OLDENB. *Limn. in enucl. libr. 4. c. 72. n. 15.* refert eos Epiſcopatuum atq; Abbatiarum poſſeſſores, qvibus propter mutatam religionem aditum ad COMITIORUM ſenatum interdictum ſcribit *Goldaſt. de Regno Bo-*

hem. lib. 2. c. 16. n. 4. Cæterùm pro diverſitate Rerumpublicarum diverſi qvoqve ſunt cives ac Status, qvi ad COMITIA convocantur: major eorum varietas deprehenditur in mixto ſtatu, qvàm in purâ & ſimplici formâ. In hodiernâ Germanorum Republicâ Statuum κατ᾽ ἐξοχὴν ſic dictorum claſses, ut ſupra dictum, tres recenſentur, Electorum nimirū, Principum, ac liberarū Civitatum, Teſte REINKING. *de R. S. & E. l. 1. Claſs. 4. c. 3. & Cl. 5. c. 8 n. 47. ſeq.* ubi de ratione ſuffragiorum à Statibus ferendorū ex *WEHNERO* tractat. Prima tamen claſsis, Electorū putà Senatū, maximâ præ cæteris in COMITIIS gaudet auctoritate. Imperator enim ſine reliqvorū Statuum conſenſu poteſt COMITIA indicere, ſed non prævio Electorum conſenſu indictio eorum irrita redditur. Et reliqvi ordines, qvoties ratio poſtulat, ad deliberandum ab Electoribus advocantur. Qvin &, qvod unanimi conſilio decreverunt, reliqvis raró diſplicere ſolet. Demum qvod maximè dignitatem hujus Collegii exornat, concordia inter Electores eſt. Suum enim qvisq; locum certum ac dictionem voti certam habet, cùm è contrario ſeſsionis diſcordia Principum ſenatum miſerè dilaceret. Et tantum de Electorum ſenatu. Secundæ Claſsis occaſione hic qværitur, an Nobiles ſint ad COMITIA vocandi, inq; iis votum ac ſeſsionem habeant? *Limn. lib. 3. c. 29. n. 4.* ſat firmis rationibus hoc in totum rejicit, cui adſtipulatur *ARUM. tract. de Comit. c. 4. n. 3.* Qvi parili ratione à COMITIIS excluſum Regem Bohemiæ aſſerit, *l. c. n. 2.* Et evidentisſimum hujus rei exemplum refert jam allegatus Auctor *c. 4. n. 58. & 59.* Ibi Ferdinandus I. Rex Bohemiæ, pro libertate hujus regni fratri CAROLO V. oppoſuit; Daß ein König in Böheim zu einigen Reichstage nicht beſchrieben würde/ auch weder Stand noch

Stim-

Stimme im Reichs-Rath hätte. Et cauſam, qvare tanqvam Elector ad COMITIA non vocetur Rex Bohomiæ, neq unqvam R.I. ſubſcripſerit, tribus rationibus explicat GOLDAST. *de Regno Bohem. lib.4.c.5.* Qvin ARUMÆUS de COMITIIS *c.4.n.4.* negando, qvòd Rex Bohemiæ ſit Status Imperii, omnem ulteriorem diſceptationem hâc in re ſopiri poſſe putat. Cumqve eo conſentit MILLER. ad RUMEL. *in A. B. part.2. diſſert.3.n.4. lit. C.* Qvibus perſpectiſsimis Auctoribus non temerè adeò contradici debere autumo. Licèt autem ad Imperii COMITIA non vocetur, aut in iis comparéat, conventus tamen Electorales ex eo, qvòd Elector eſt, freqventare ſolet. ARUM. *ad A.B. diſſert.5.th.22.*

§. XII.

Circa Statuum autem qvalitates qvædam moventur controverſiæ, de qvibus paullulum diſſerere precium operæ fore putavimus, ac primò qvidem diſputatur: An Status Imperii natus ex Patre Principe, uxore verò plebejâ ad COMITIA vocandus & admittendus? Pro negativâ ſententiâ illud fortè militare poſſit, qvòd Germanorum moribus utriusqve & patris, & matris haberi ratio ſoleat non in ludis modò eqveſtribus ſed in collegiis qvoq; cathedralibus & metropoliticis, aſſerente *Petr. Friz de nobil. civil. concl. 20.* unde ad COMITIA Imperialia firmior concludendi ratio adeſſe videtur: qvâ re commotus *Bertram. de Comit. memb. 3. n. 45.* negativæ diſputando, non definiendo, ſubſcribit. Mihi tamen affirmativa obtinere putatur. Filius enim non matris, ſed patris ſeqvitur conditionem in honoribus, dignitatibus, familiâ & gente, ideoqve matris ignobilitas illi in juribus ac Privilegiis paternis non debet nocere. Filius qvoqve tàm in Privilegiis realibus, qvàm perſonali-

bus Patris heres exiſtit; Ut taceam, eum, qvi ab Imperatore evehitur ad PRINCIPALEM vel COMITIVAM in Imperio dignitatem, licèt majores ipſius in eodem dignitatis gradu non fuerint conſtituti, non prohiberi, qvò minus PRINCIPUM vel COMITUM juribus ac privilegiis utatur: & ſic multò minus illum, in qvem major nobilitas à Patre derivata eſt, ob ignobiliorem matris conditionem, ab uſu jurium ſuorum poſse arceri. Sed hoc in theſi aſsertum volumus. Qvod ſi enim vel conſvetudine, vel expreſso ſtatuto aliud introductum ſit (uti in Torneamentis & Collegiis Eccleaſticis) ad ejus tenorem qvoqve in hypotheſi deciſio accommodanda eſt. Porrò ſi Statuum qvis infra pubertatem adhuc ſit conſtitutus, qværitur, qvid tùm juris obtineat. Reſp. tum eorum officio tutores in COMITIIS fungi ſolent. Naturali enim juri conveniens eſt, ut is, qvi perfectæ ætatis non eſt, alterius tutelà regatur. §. pen. *Inſt. de Attilian. tut.* Ea propter Receſsum Imperii de A. 1594. ſubſcripſit FRIDERICUS WILHELMUS Hertzog zu Sachſen/ In Vormundſchafft/und der ChurSachſen Adminiſtrator.

§. XIII.

Diſqvirendum hic porrò venit: An Principes ac Status ipsi COMITIIS intereſse debeant? Poſsunt qvidem negocia qvævis à Legato ampliori mandato inſtructo expediri, unde & Princeps deterioris judicandus conditionis non eſt, qvàm alius ad judicium vocatus. Qvum etenim omnis citatio ita concipienda, ut citatus per procuratorem comparere poſsit, multò magis Statibus in COMITIIS per Legatum comparendi erit facultas. Qvoniam tamen graviora negotia commodiſsimè peraguntur ab illis, qvorum maximè intereſt, ne qvid præter expectationem accidat,

æqvum

æqvum eſſe videtur, ſi propriorum ſubditorum ac territo-
rii patiatur conditio, ut Status ipſi COMITIIS coram inter-
ſint, propriisqve conſiliis procurent ea, qvæ communem
omnium ſalutem reſpiciunt. Hinc olim in emanentes ſi-
ne gravi & legitimâ cauſsâ multa conſtituta fuit, qvod eti-
amnum in Poloniâ obtinet, prout & apud Romanos, qvi
ad Senatûs vel Collegii conſilium vocatus non comparue-
rat, pignoribus captis, aliisve modis cogebatur. Et M. An-
tonius Conſul Ciceroni, niſi in Senatum vocatus veniret,
domum ejus ſe everſurum comminatus eſt. *BODIN. 3. de
Rep. c. 7.* Hæc tamen ſeveritas, olim in Imperio noſtro uſi-
tata, poſtea abolita eſt. Conſtitutum enim à MAXIMILIANO
I. Imperatore, ut cuilibet ſuo damno emanere liceret. R.
A. zu Cölln de Anno 1512. §. Es ſollen auch die Churfür-
ſten. Qvin & in A. B. CAROLI IV. Imperatoris lib. 1. §. Præ-
terea & §. Princeps vero &c. expreſsè diſpoſitum eſt, ut Ele-
ctores ad ipſam Imperatoris Electionem legatos ſuos poſ-
ſint mittere. Add. jam dictis *SCHÖCK. de Arcan. Imperii l. 8.
c. 1. §. 12.* ubi aſſerit, qvòd tres ſupra enumerati ordines CO-
MITIIS vel per ſe, vel per legatos intereſſe ſoleant.

§. XIV.

Qvod ſi etiam Status ad COMITIA citati penitus ema-
nent, nec Legatos ſuos mittunt, nullam ob id pœnam ali-
am ſentire coguntur, qvàm ut decretis in iisdem factis,
pariter ac reliqvi Status, ſeſe obſeqvioſos præſtent. Proba-
tur hoc ex Conſtitutione *MAXIMILIANI I.* In theſ. ſuperio-
ri citatâ, d. §. Ibi: Ob aber einer oder mehr außbleiben/&c.
Obberührter maſſen endlich berathſchlagen und be-
ſchlieſſen werden / dem ſoll von allen Ständen gefolgt/
nachkommen und vollſtreckt werden / ohne alle wieder-
rede

rede und Weigerung. Cumqve eâ conſentit formula literis denunciatoriis inſeri ſolita, qvarum in verbis poſterioribus comminatio continetur, ut emanentes reliqvorũ Statuum decreta, ac ſi præſentes fuiſſent, ſervare teneantur. Et hæc obſervantia diuturnis moribus eſt introducta, ſiqvidem jam tempore FRIDERICI III. in uſu fuit. Cum enim Status imperii Anno 1487. in COMITIIS Norinbergenſibus concluſionem feciſſent hâc annexâ proteſtatione. Doch damit denen/ſo theils von den Ständen nicht erſchienen/ nichts vorgegriffen werde; Imperator Statibus Imperii reſpondebat; Daß es im Reiche alſo herkommen/ wenn auff einen Reichstage etwas beſchloſſen/ daß ſolchem die abweſende Stände zugehorſamen ſchuldig. Ampliatur id ipſum, qvod ſi in COMITIIS Electorum conſenſu ſolenniter indictis plurima Statuum pars emanſerit, nec Legatos ſuos miſerit, nihilominus præſentium Statuum decreta vim Legis obtineant; idq; argumento Imperatoriæ electionis in ſimili apparet, ubi plurimis Electorum emanentibus, reliqvi nihilo ſecius ad ipſum Electionis actum procedere, eumq; ad finem perducere poſſunt. Et qvis eſſet aſſerturus, contumaciam emanentium reliqvis præjudicio ac fraudi eſſe debere in *COMITIIS* Electorum conſenſu ritè indictis? Neq; enim hoc in caſu Electores qvoqve emanſuros, præſumitur, ſiqvidem, qvæ ſemel placuerunt, amplius diſplicere non debent. Et hæc noſtra theſ. probatur ex jam ſupra citata Receſſ. Colonienſ. d. An. 1512. § Es ſollen auch die Churfürſten/ ꝛc. Ibi: Ob aber einer oder mehr außbleiben.

§. XV.

Plurimi itaq; traditis de Statum qvalitate ac officio,

jam

jam qvoqve dubio ſuo non caret qvæſtio: An Exteri etiam ad COMITIA ſint vocandi? Qvi affirmativæ adſtipulantur ſententiæ, pro fundamento afferunt, qvod Exteri etiam Reges olim ad Germanorum COMITIA fuerint vocati. Idqve tùm maximè, qvando de propulſando hoſte, aliâve communi cauſsâ agebatur. Sic Attilam potentisſimum illû Teutoniæ Imperatorem & CAROLUM MAGNUM ſocios, & amicos liberos, æqvè ac ſubditos ad jus COMITIORUM, Reiqve publicæ deliberationem aſcivíſse, legimus. Idem ut noſtro ſeculo fieret, exoptat GOLDASTUS *in præfat. t. 3. Reform. Imp.* Sed ego hanc qvæſtionem nego, & ad hanc objectionem reſpondeo, qvod ſi unqvam hoc contigerit, tamen extraordinariè factum fuerit. Intereſt enim, ne exteri & peregrini arcanis Imperii deliberationibus interſint. Soli cives ſuffragiorum ac juris de republicâ ſtatuendi capaces ſunt; qvam in æſtimationem cùm non veniant exteri, ſuâ ſponte efficitur hoc, qvod ad COMITIA vix ac ne vix qvidem ſint admittendi. Decreſceret qvoq; Majeſtaticus COMITIORUM ſplendor, ſi Status exterorum Conſiliis indigere videantur, BERTRAM. *d. tr. membr. 3. th. 26.* Rectè pro inde Germanico Imperio hôc in paſsu diſserit HERMES ex GOLDASTO, *c. 36. Faſc. Jur. Publ. n. 25.* Fuit olim & eſt adhuc Germania invicta viribus, ſi conjunctæ manent, non diſperguntur in varia; forma moribus veteri par, imò ſuperior, in qvâ, etiam qvibusdam partibus avulſis, agros, novalia, olim qvaſi deſerta, jam culta videmus; oppida, arces, & urbes munitisſimas erectas, qvibus olim ita non abundavit, ut alienis non egeat præſidiis, auxiliis, conſiliis: qvos ſi qvis hodie, ut olim, Barbaros appellaret, ipſe verius Barbarus cenſendus eſset. Poſsunt tamen & illi certis de cauſis ad COMITIA vocari, qvi Reipublicæ ſubditi ſunt, licèt

Status Imperii non ſint. Non eqvidem ut votandi ac ſedendi in COMITIIS jure utantur, ſed ut demandata ſibi officia præſtent, aut aliàs in certis negotiis rationem reddant. Sic hæreditarius Sacri Imperii Mareſchallus evocatur ad COMITIA, ut muneris ſui rationem habeat, qvod in his conſiſtit, ut 1. Statibus aliorumqve Legatis diverſoria aſſignet ac diſtribuat, ædes eligendo, certæ perſonæ aſſignando, nomenqve illius, cui aſſignantur, inſcribendo. 2. Annonæ curam habeat, qvò adventantibus abundè, juſtoqve pretio, pondere & menſurâ ſuppetant illa, ad victum qvæ ſunt neceſſaria. 3. Curiam, in qvâ actus publici celebrantur, luſtret, ac ſplendidè omnia apparari curet. 4. Securitati publicæ proſpiciat, nocturnasqve conſtituat excubias, ne urbs per incendia, irruptiones, ſeditiones, ſicariosvè infeſtetur. 5. Indicat Statibus, qvo die ac horâ ad Propoſitionem Cæſaream & conſultationes debeant comparere, & vota in Senatu Principum reqvirat & colligat. 6. Jurisdictionem in Legatos, Legatorumqve familias & advenas exerceat. Qvòd Lutherus ad COMITIA vocatus fuerit; id non votandi, ſed ſui defendendi cauſsâ factum eſt. Tandem qvòd & Nobiles *COMITIIS* interfuiſse ferunt, reſpondetur, Nobiles tùm non ut Status, ſed ut membra Reipubl. adfuiſse, qvod & LIMN. *lib.3. c.29. n.4.* ſat luculentis rationibus demonſtrat. Interim eo modò ad COMITIA vocari poſse exteros cum *cit.* LIMN. *lib 4. c. 72. n. 1. & 15.* in totum non abnego, ſi nimirum Status eos deliberationibus intereſse non patiantur. Sed ſaltem de rebus, qvæ communem Imperii exterorumqve concernunt ſalutem, cum ipſis agant.

§. XVI.

Ordo nunc exigit, ut brevibus explicem, per qvem

modum

modum Status Imperii ad *COMITIA* vocentur? ROMULUS cum Leges dare vellet populo, & formam addere Reipublicæ, in conſilium vocavit omnem multitudinem, deinceps ex illis centum Patres delegit, pro Conſilio, *l. 2. §. 2. & ſeqq. ff. de O. J.* Sic Rex Galliæ edictô ſignificat ſe habiturum COMITIA generalia, annô locôqve certô denominato, & jubet, ut Senatus & Parlamenta hoc edictum publicari curent, ſuæq; Provinciæ Senarchos reddant certiores. Hi rurſus civitatibus & Pagis ſibi commisſis ſignificant, Conſ. THOLOS. *loc. cit. cap. 4.* Qvod olim in noſtro Romano-Germanico Imperio obtinuit, ut tradit *LEHMANNUS lib. 7, c. 98. & 115. Chron. Spir.* Conſultius verò hodiè cenſetur, Status per literas (Ausſchreiben) nominatim ac in ſpecie, qvæ ubiq; & ſemper generali vocatione potentior eſt, magisq; vocatos afficit, compellare & ad COMITIA citare. Contigit enim, ut olim edicto vocati rarius venirent, ita ut propter paucitatem comparentium aliqvando COMITIA differri neceſse esſet, ut evenit FRIDERICO III. Imperatori, conventum Francofurdienſem Anno 1442. & Norinbergenſem Anno 1479. celebrare volenti. Unde mos Status per literas in ſpecie evocandi, tanqvam tutior à temporibus FRIDERICI III. uſurpari cæptus ad hæc usqve tempora non interrupto ordine fuit obſervatus. ÆRUMÆUS *de Comit. c. 5. num. 2.* Hujus verò edicti COMITIALIS ſex recenſentur partes & contenta ab ARUMÆO *l. c. n. 6.* ſcil. (1.) Nomen vocantis: Wir Rudolphen / der Andere / von GOttes Gnaden erwehlter Röm. Käyſer. (2) Nomen vocati Hochgebohrner lieber Oheim und Fürſt / ꝛc. Wir ſtellen in keinen Zweiffel / es werde nunmehr Euch / ꝛc. (3) Causſæ vocationis. Cum enim in privatis causſis æqvum putetur, ut reo ad judici-

um vocato tempus deliberandi ſecum concedatur, cedere an contendere velit, *L. 1. ff. de Edendo.* multò magis in cauſsâ publicam ſalutem & Imperium concernente, pro informatione hoc inſeri debet, ne ex improviſo de Summâ Reipublicæ conſulere neceſſe habeat. (4) Locus qvoqve determinetur, qvemadmodum & (5) tempus, de qvibus inferius dicam. Tandem (6) ſeqvatur petitio cum annexâ comminatione, uti ejusmodi formulam adjecit DOMINICUS ARUMÆUS *l. cit. Conf.* MILLERUS *in Rumel. ad A.B. part. 2. diſſert 3. p. 383. & 384.* Ac licèt olim literæ convocationis *imperativè* ad Status deſtinari fuerint ſolitæ: qvia tamen magna COMITIORUM pars ad ipſos pertinet, in locum autiqvæ formæ juſſionis, qvæ aliqvam duritiem ſapere videbatur, pro illis verbis: Gebiethen / heiſchen/befehlen/ qvibus FRIDERICUS III. Anno 1442. & CAROLUS V. Auguſtæ, Anno 1550. uſi fuére, hodie blandiori alloqvio temperantur, ita ut non tàm citando, qvàm rogando nihil de majeſtate Imperatoris decedat, nec Statuum jura, privilegia & libertas minuatur, ſi venire reqvirantur pro communi Imperii ſalute & incolumitate. HERMES, *Faſc. Jur. Publ. l. c. n. 35. Conf.* ARUM. *de Comit. c. 5. n. 41. &* LIMN. *l. 4. c. 72.* GOLDAST. *tom. 3 Conſtit. Imperial. fol. 158.* Pœnam inſuper qvandam emanentibus, voti nempè privationem, aliqvi irrogari contendunt. Sed rectè id reſtringit OTTO *in Jur. Publ. pag. 465.* & pro tempore hoc tantum fieri adfirmat, cum tamen pro tempore pœna propriè non ſit, ſed neceſſarium tantum, emanſionem concomitans, ideò manet theſis firma, qvod pœna iisdem penitus ſit decreta nulla, qvàm coacta decretorum ratihabitio. Cæterùm ad Clauſulam illam, literis evocatoriis inſeri ſolitam, qvam paullò ante recenſuimus, in COMITIIS Anno 1559. habitis difficiles ſe præbuerunt Electores, non qvi-

dem

dem, qvòd ad ipſos ratihabitio decretorum à comparentibus facta non pertineat, ſed qvòd res auctoritate Electorali indigna videatur, ipſos ad COMITIA, qvæ ſine eorum conſenſu inſtitui neqveunt, adeò minacibus verbis pro imperio vocari, HERMES *l. c. n. 38.*

§. XVII.

Materiam in qvâ, ſive ſubjectum, ſeqvitur *objectum*, ſive materia circa qvam, qvæ certè materia nihil aliud complectitur, qvàm res, de qvibus in COMITIIS deliberandum. Eas MICRÆL. *in Polit. l. 2. c. 8.* definit, qvòd ſint ardua negocia, vel totam Rempubl. vel etiam ejus membra concernentia. Qvalia ſunt 1. leges ferendæ vel abolendæ, 2. procurationes pecuniarum, contributiones & collectæ. 3. Bellum & pax. 4. cuſtodia regionis, ejusqve commodior gubernatio. 5. Merces importandæ & exportandæ. 6. Religio. 7. Fœdera & ſocietates ineundæ, vel diſſolvendæ. 8. Nonnunqvam etiam cauſſæ privatorum, qvæ concernunt rempublicam, ut in rationibus repetundarum, aut in privilegiis procerum, eorumq; diſsidiis, item de pœnâ iis infligendâ, qvi contra majeſtatem & bonum publicum deliqvére. OTTO *in jur. publico pag. 466.* multipliciter dividit Res illas deliberandas in Imperii Germanici COMITIIS; Sed ego hâc in parte LIMNÆI ſententiæ nomen ſubſcribo, *qvi l. 9. cap. 1. num. 158. dicit*; qvod illæ partim circa ſtatum Eccleſiaſticum, partim circa Statum Politicum verſentur; qvam diviſionem etiam approbat CONRING. *diſsert. de præcipuis Negotiis in COMITIIS Imperii Germanici olim & hodienum tractari ſolitis &c.* Eundū nunc per partes eſſet, ac oſtendendum, qvâ ratione ſingulæ res, qvæ ſalutem Imperii vel directò, vel per conſeqventiam concernunt, conſultationi ſubjiciantur: ſed cum hæc omnia copioſè ſatis explicata ſint in modò laudatâ

CONRINGII Diſputatione, nolo actum agere, benevolum Lectorem, plura de iis ſcire deſiderantem illuc remittens, Qvum verò ad omnia conſilia, omnesqve actus in Nomine Domini noſtri JESU CHRISTI progrediendum ſit, uti *Juſtin. monet. l. 2. pr. C. de offic. Præfect. Prætor. Afric.* initium qvoqve hujus deliberationis eadem ſanctitate fieri debet; eaqve de re diſserit *Cardinalis Cuſan l. 3. de Concord. Cathol. c. 37.* his verbis: *Sacri Imperii Electores dum ad electionem procedere volunt, de ſtatuto cum omni humilitate, & devotione maximâ ad divina conveniant, ſpoliantes ſe omni peccato, ut in medio eorum ſit Chriſtus Dominus. Et invocatâ gratiâ Spiritus Sancti, poſt introductionem devotam agendæ rei, tractent de pluribus, qvi ad Imperium diſpoſitione extrinſecâ & intrinſecâ tantæ Majeſtatis digni eſse poſſint.* Ideoqve & Cæſar cum Electoribus & reliqvis Statibus antè factum COMITIORUM initium templum viſitare, atqve ibi Miſſam de Spiritu S. audire ſolet, huncce in finem, teſtante CAROLO IV, *c. 2. in A. B.* ut ille corda ipſorum regat, & eorum ſenſibus lumen ſuæ virtutis infundat, qvatenus ipſi, ſuo fulti præſidio, ea, qvæ Imperio proficua ſunt, in medium conſulere valeant; Et hæc de cauſsa materiali in præſenti ſufficiant.

§. XIIX.

Abſolutâ itaqve materiâ, ſeqvitur COMITIORUM forma explicanda, qvæ potiſsimum in propoſitione ac conſultatione conſiſtere mihi videtur. Et qvoad propoſitionem monendum eſt, eam eidem ſoli competere, cui indicendorum COMITIORUM jus competit aut cui ab eo hoc demandatum. Circa propoſitionem ipſam occurrunt 1. Convocatio, ſeu intimatio, qvâ præſentes Status, vel eorum legati

certâ

certâ die ac horâ in loco conventûs comparere jubentur. 2. Statuum Comparitio. 3. Ad curiam itio, & ſeſsionis occupatio. 4. Gratiarum actio ad Status præſentes, eorumve Legatos directa. 5. Expoſitio cauſſarum, ob qvas COMITIA ſunt indicta. 6. Replicatio & reſponſio Ordinum. 7. Hortatio ad dicendam ſententiam. Conſultatio ſeu tractatio cauſſæ conſtat 1. propoſitionis recapitulatione. 2. Diſceptatione ac ſuffragiorum recitatione. 3. Concluſione ac deciſione. Qvod ad Imperium noſtrum Romano-Germanicum, forma COMITIORUM his actibus abſolvitur: Cæſar præſtituto ad propoſitionis publicationem die cum Statibus omnibus, qvicunqve præſentes ſunt, abſentiumqve Legatis in templo conveniunt, ibiqve pro felici conſiliorum augurio preces ad DEUM fundunt. Ac Imperator qvidem cum cæteris Catholicis Miſſam de Spiritu S. audire ſolet, qvâ durante Proteſtantes, à ſacris illis ſuperſtitioſis abhorrentes, in proximum conclave abeunt, tamdiu ibi commorantes, donec Miſſa ad finem perducta fuerit. Omnibus reverſis cantatur Ode: Veni S. Spiritus, &c. qvod hactenus ſine intermiſsione factum fuiſſe perhibet *HERMES, l. d. num. 61.* Finitis ſacris Cæſar, aut ejus Commiſſarius, cum cæteris Electoribus, Principibus, Ordinibus, abſentiumve Legatis exqviſitiſſimâ pompâ ad curiam deducitur, ubi qvilibet ſeſsionem ſuam occupat. Seſſio tunc Imperatoris in loco eminentiori exiſtit, qvem paullulum depreſſiori loco Electorum circumdat Senatus. Tum Principibus reliqvis, atqve Civitatum Legatis, alia in eodem tabulato ſunt ſubſellia, uno gradu Electorum, duobus verò Cæſaris ſede inferiora. Extant qvoqve ſtragula veſte pretioſiſsimâ decoratâ, in qvæ conferre ſeſe reliqvis Imperii Ordinibus licet; qvorum verò ſeſsionis ordinem, ob plu-

rimas

rimas inter eos præcedentiæ intercedentes contentiones, hic deſcribere non ſuſtineo. Statibus itaqve in curiâ præſentibus, qvidam Imperii Principum, cui hanc vicem demandavit Imperator, auſpicium facit. Et primùm nomine Imperatoris gratias agit, pro factâ Statuum comparitione, atqve ſimul, ut capita in Propoſitione promulgandâ contenta audire, deqve illis, qvæ Reipubl. ſaluti conducibilia ſint futura, conſulere velint, ab iisdem petit. Qvô factô per Cæſareæ Majeſtatis Secretarium in medio Curiæ propoſitio publicè legitur. Tum Imperator propoſitione finitâ Status ipſe adhortari conſvevit, ut Imperii, ejusq; membrorum utilitatem, ſuis conſiliis promoveant. Status brevi invicem habito colloqvio, Imperatori qvoq;, per Electorem Moguntinum gratias pro ſolicitudine ſuâ de imperii commodo debitas decantant, inqve omnibus ad ſalutem dignitatemq́; Imperii pertinentibus ſtudia uti obſtricta, ita promptisſima deferunt. Sed ut commoditate eò majori de factâ propoſitione Status posſint deliberare, copiam ejusdem expoſcunt, qvâ impetratâ ipſam tractare causſam incipiunt. Denunciató itaqve die in ſuis qvisqve conclavibus conveniunt, de Cæſaris propoſitione in ſingulis collegiis conſultaturi: qvorum ſunt tria, pro triplici numero claſſium Imperii Statuum. Conſultatio autem, qvantum fieri poteſt, eodem ordine, qvô Cæſarea propoſitio ordinata, inſtitui debet, niſi urgens necesſitas contrarium ſvadeat. Hocce enim in caſu, relictâ priori parte, ad ſecundam Status rectè deſcendunt. Etenim Imperii id poſtulat Salus, daß man den wichtigſten Punct zuförderſt zuberathſchlagen fürnehme / R. I. Ratispon. de A. 1576. §. daran ſie denn den Erſten / ibi: als den wichtigſten / R. I. Spirenſ. de Anno 1642. §. Demnach

haben

haben wir/ꝛc. ibi als den fürnehmſten und nothwendigſten zum erſten für die Hand genommen. Qvo de capite vero fuit conſultatum, de eo poſtea votorum perqviſitio publicè tàm in Electorum, qvàm reliqvis Collegiis inſtituitur. Et qvidem Moguntinus in Electorum Senatu vota ſuorum CoElectorum colligit. 1. Trevirenſis. 2. Colonienſis. 3. Bavari. 4. Saxonis. 5. Brandenburgenſis, & ultimò Palatini. Moguntini verò ſententiam Saxo ſecundum transactionis dictæ tenorem exqvirit; prout hæc fuſius tradit *Arum. de Comit. c. 7. n. 78. & 80.* Debent verò hæc vota nervosè atqve Germanicâ lingvâ tradi. Eſt enim, prout Senec. *l. 9. controverſ. 5.* ait, non minus magna virtus, ſcire deſinere, qvàm ſcire dicere. Hinc & Zenon plura loqventi dixit, naturam nobis lingvam unam, aures verò binas dediſse, ſcil. ut duplo plus audiamus, qvàm loqvamur, qvod & utiqve in Comitiis obſervandum, ubi unò plures votandi jure fruuntur, qvod unius verboſitate cæteris adimi non debet, uti *Arum. l. c. num. 137.* Conſvetudo, qvòd non alio, qvam Germanico, uti liceat idiomate, à Romanorum procedit exemplo, qvi in qvacunqve provinciâ rerum potiti ſunt, Latino ſermone in judiciis ac cæteris hominum actionibus uti mandârunt. Exindè qvoqve tanti æſtimare Germani ſuam lingvâm cœperunt, ut tempore jam Rudolphi I. Imperatoris in Comitiis non amplius literis Latinis, ſed Germanicis, mentem ſuam exprimerent: qvâ de re *vid. Lehman. l. 5. Chron. Spirenſ. c. 107.*

§. XIX.

Cæterùm ſuffragiorum qvæ in Comitiis habenda ſit ratio, non una omnium ſententia eſt, plurimis eò inclinantibus, qvòd ex votorum pluralitate concludendum,

minorqve pars majori cedere debeat. Ab omnibus approbandum eqvidem, qvod omnes tangit; verùm cùm homines ad diſsentiendum naturaliter proni ac faciles ſint, nemini non patet, nullam unqvam ſperandam eſse concordem deciſionem in generalibus ejusmodi conventibus, niſi pars major minorem vinceret. Ac veriſimile perqvàm eſt, veritatem à multis inveniri perfectius, qvàm à paucis poſse: ut taceam, cùm ſit impar prudentia, par omnibus jus competere; ex qvo qvod major pars Curiæ effecit, pro eo habendum, ac ſi omnes egerint. Unde lex illa Romanorum, de qvâ Cælius apud CICERONEM, *l. 8. Epiſt. 8. Qvod horum judicum major pars judicârit, id ratum eſto.* Et hanc rationem plerisqve gentibus probari, exemplis Senatûs Pedemontani, Sabaudiæ, Mechlinienſis, judicii Neapolitani, Reip. Venetæ, Electorum in eligendo Imperatore, Cardinalium in electione Pontificis, aliorumqve demonſtrari poſset. Qvod idem in Imperii Romano-Germanici conventibus tàm univerſalibus, qvàm particularibus obtinet, uti clarum eſt ex R. I. Trevirenſi, de Anno 1512. §. Es ſollen auch die Churfürſten / ibi: Und was dieſelbe / ſo erſchienen ſind / oder der mehrertheil auß ihnen obberührter maſſen endlich berathſchlagen und beſchlieſſen werden / dem ſoll von allen Ständen gefolgt / nachkommen und vollſtreckt werden / ohn alle Wiederrede und Weigerung. nec non ex R. I. Eslingenſi, de Anno 1526. in princ. ibi: Und deme / ſo durch den mehrern Theil beſchloſſen / folge thun.

§. XX.

Non officit noſtræ ſententiæ, qvòd in omni judicio vincere debeat non prima, ſed melior ſententia; nec numeran-

merandā ſint vota, ſed ponderanda: unde etiam unius Paphnutii ſententia contra omnes obtinuit in Synodo Nicenā, *Diſt.31. Can.12.* Qvod ſi enim in hiſce ad ſaniora vota reſpiciendum eſset, nemo non exiſteret, qvi ſaniorem ſuam opinionem exiſtimaret, ex qvo inter Proceres graves riſæ ac diſsenſiones metuendæ eſsent, ſingulis ſententiam ſuam pertinaciter propugnantibus. Et licèt forſan ſimpliciter & abſolutè melius ſit, ponderare vota, qvàm numerare; non tamen idem ſtatim bonum putandum eſt alicui, & ſecundùm qvid, h.e. reſpectu certarum circumſtantiarum loci, temporis, vel perſonarum, ob naturalem hominum ad diſsentiendum facilitatem: haud ſecus ac vinum abſolutè loqvendo bonum eſt, nec tamen conducit febricitanti. Adde qvod votorum ponderi magis relictus locus ſit in conſiliis, qvàm in ſuffragiis. Nam conſilia conſultantium à ſuperiore ponderantur, ſuffragia verò numerantur. Inde Princeps, qvi laudabiliter in rebus magni præjudicii Conſiliarios ſuos convocat, & ſingulorum conſilia exqvirit, non tenetur id eligere, qvod major pars Conſiliariorum ſvadet. THOLOS. *l.24. de Rep. c.ult. num.4.* Nonnulli inſuper ad certos caſus limitant ſuperius dicta, & enumerant cauſſas, in qvibus & in Imperio noſtro majora admitti non debeant, qvales ſunt. 1. Gewiſſens und Religionsſachen. 2. Contributions-Sachen. 3. Cammergerichtsſachen. 4. Freyheiten/ Privilegien/ und dergleichen Immunitäten. 5. Religion-Friede/ ſambt deſſen zu und angehörungen. 6. Profan Friede und andere Sachen/ des gemeinen Vaterlandes Friede und Ruhe betreffende: 7. Diejenigen Sachen/ darinnen die Römiſchen Catholiſchen Partheyen ſind/ und mit den Evangeliſchen ſtreitig. 8. Sachen/ ſo wieder die

Billigkeit und die Regul: Qvod qvis juris in alium ſtatuit, eodem ut ipſe utatur, neceſse eſt, lauffen. 9. Außträge. 10. Fälle/ ſo die Executions-Ordnung / Reichs-Conſtitutiones, Güldene Bulle / und dergleichen/ anlangen. 11. Erbeinigung / Verträge/ Compactaten ꝛc. 12. Sachen / da ſaniora vota verhanden. 13. Fälle/ da omnium conſenſus von nöthen iſt. Verùm qvis non videt, qvòd admiſsâ hâc ſententiâ nihil in deliberationem venire poſsit, qvin vel implicitè ſub prædictis caſibus contineatur, vel ad eos reduci poſsit? Hinc BERTRAM. de COMITIIS *m. 5. n. 73.* diſtingvit inter cauſſam religionis & fidei Chriſtianæ, & inter negotia politica. In priori non prævalere debere ait majora, qvia aliam habemus maximam Apoſtolicam, qvod noſtrûm unusqvisqve de ſeipſo reddet rationem, *Rom. 14, 12.* In Politicis verò negotiis contrarium ſimpliciter ſtatuendum cenſet. Dn. REINKINGK. *l. 1. de regim. ſecul. S. Imp. Rom. claſs. 5. c. 8. num. 71.* cauſsæ religionis addit præterea illas, qvæ ad omnes tanqvam ſingulos pertinent. Dn. LIMNÆUS *l. c. §. 189.* multas ex ſupra memoratis cauſsis admittendas cenſet, ſi religionis pace uti frui ex aſse velimus, ne alioqvin per indirectum nobis adimatur qvod directò conceſsum fuit. Noſtrum non eſt, tantas componere lites, ſed malumus hâc in re τὸ ἐπέχειν adhibere.

§. XXI.

Qvæ verò & qvanta Ordinis cujusvis in COMITIIS ſtatuendi poteſtas ſit, ita ſimpliciter definiri neqvit, ſed ex more ac uſu uniuscujusvis reipublicæ addiſcendum eſt. In Germanorum Imperio ut ſe res hâc in parte habeat, perqvam cognitu obſcurum eſt. JOH. BODINUS, parùm æqvus majeſtatis Cæſareæ æſtimator, omnem poteſtatem ſan-

ſanciendi & confirmandi decreta Imperii Statibus tribuit, *l.2.de Rep.c.6.* Qvam ejus ſententiam, refutatione indignam, opprobrium magis, qvàm commiſerationem, mereri, uti ex livore aliqvo contra Romanum Imperatorem profectam ab *Andio ſine bono*, cenſet HERMES, *l.c.n.78.* Alii à *Bodino* nimium diſcrepantes in Ordines Imperii reliqvos non parùm ſunt injurii, dum Imperatori ſoli omnem in COMITIIS decernendi facultatem transſcribunt. *Si enim ſacra Cæſarea Majeſtas in COMITIIS decernit ſola, qvid Statibus de COMITIORUM jure ſupereſſe exiſtimas? Si de negotiis Imperii univerſis ſoli Imperatori absq; diſcrimine cognitionem tributam volunt, qvid illud eſt, qvòd in cauſſis, commune Patriæ bonum ſpectantibus, ſine conſenſu Procerum nihil ſe conſtituturam Majeſtas Imperatoria jurat? Si etiam in conventibus publicis ipſa ſola pro arbitrio ſtatuit, qvomodo CAROLUS V. in Germaniâ ſe regibus imperare, & MAXIMILIANUS I. ſe regem regum dicere potuit?* rectè cum BERTRAMO interrogamus, *tr.c.n.74.* Medium itaq; inter utrumq; extremum teneamus oportet, ita, ut nec Cæſari vindicemus cuncta, nec ordinibus omnia adimamus, ſed cuilibet relinqvamus, qvod ipſi debetur. Sunt, qvi univerſum ſuffragiorum jus inter Cæſarem & Status ut asſem COMITIORUM in duos ſemisſes diſtribuunt, unum Cæſari, reliqvum univerſis ordinibus attribuentes, qvorum hic in tres ſextantes, pro numero trium Collegiorum, ſubdividatur, ut ſingulis Collegiis hoc modo triens ſemiſſis, vel ſextans totius asſis competat, de qvibus unum ſextantem Electores, ſecundum Principes tertium liberæ, Imperiales Civitates habeant. Vid. HERMES. *l.c.num.79.* Verùm hæc ſententia nec tuta videtur ſatis, &, cùm ſine fundamento allata ſit, ſuis potius auctoribus remittenda.

Probabiliorem igitur judico aliorum opinionem, qvi ea, qvæ in COMITIIS ab Imperatore & Statibus ſanciuntur, contractûs & transactionis inſtar esſe arbitrantur, in qvo contractu una pars transigens ſit Imperator, & altera ipſi Imperii ordines conjunctim. Hinc ita infert BERTRAM. *l.c. Qvale in conventionibus alterutrius contrahentium arbitrium eſt, talis qvoq; & non alia poteſtas eſt Imperatoris in* COMITIIS. *At contrahentium in contractibus ineundis arbitrium hoc eſt, ut alter alterum invitum obligare non posſit, ſed utriusq; reqviratur conſenſus.* E. Et inde liqvere putat, *Imperatori nec majorem, nec minorem, ſed parem & aqvalem cum Statibus conjunctim conſideratis in decernendo competere auctoritatem.* Nec aliud docet conſveta in R.I. formula: Haben wir uns demnach mit den Ständen/ und ſie ſich wiederumb mit uns verglichen. Conf. GERHARD. *in qvæſt. controverſ. J.P. Hex. 5. qv. 4.* Monet tamen HERMES, *l.d.* qvòd, qvando ab unâ parte Cæſaris adeſt conſenſus, non ſit ſimpliciter necesſe ex alterâ parte Statuum, ex qvâ plures conſortes, ſive tria collegia, univerſorum concordantem adesſe conſenſum; ſed majoris partis voluntas ſufficiat.

§. XXII.

Qvod ſi ſingula Collegia ſingulas tueantur ſententias, progredi ulterius non posſunt, cùm ſubſtantiale contractûs reqviſitum ſit conſenſus. Tum verò plerumqs tamdiu replicando, triplicando, &c. adductis hinc inde pro opinione ſuâ idoneis argumentis, à Cæſare & Ordinibus diſceptatur, donec vel hi in illorum, vel illi in horum ſententiam ſponte concedant. Nonnulli diremptionem Statuum diſcordantium Cæſari transſcribunt. Ac eâ qvidem

dem de re nullum reſtat dubium, ſi Status diſcrepantes Cæſareæ deciſioni id liberum relinqvant; uti accidit in Comitiis Ratisponenſibus, Anno 1576. in qvibus Status Imperatori hoc modo ſupplicârunt. Derohalben Unſers allerunterthänigſten erachtens gantz unvonnöthen/ hierinnen auff des einen oder andern theils Bewilligung zuſehen/ oder zu warten/ ſondern E. Kayſ. Majeſt. als das Oberhaupt und handhaber aller Ordnung und Geſetze/ auch Beſchützer und Beſchirmer der Beträngten/ haben diſsfalls vollkommene Macht und Gewalt/ zu verhütung gröſſeren Unraths und beſorgter Weiterung im Heil. Reich Jhr Kayſerl. Ambt zu interponiren. Utrum verò ceſsante Statuum arbitrio id perinde procedat, perdefinitu difficile eſt: qvâ de cauſsâ nec mihi certi aliqvid ſtatuere conſtitutum eſt. Deniqve qvandò conſenſus omnium vel plurium Statuum in omnibus, vel qvibusdam punctis, adeſt, promulgatio Decreti & confirmatio ſeqvitur. Confirmatio conſtat formulâ Receſsûs, ſeu conſtitutionis generalis, ejusdemqve repetitione. Subſcribitur autem Receſsus à Cæſare & Statibus ſecundùm Collegiorum ordinem, ac ſubſignatur. Qvo facto, actisqve breviter repetitis, Receſsus conſignatus à Moguntino Cancellario clarâ voce publicè prælegitur, eoqve prælecto Cæſar ab Ordinibus in Palatium ſuum deducitur. Vid. *OTTO in J. P. p. 485. ſeqq.*

§. XXIII.

Formam excipit finis, qvi ſecundùm BRAUTLACHT. *de jur. Publ. p. 192.* eſt vel *Generalis*, vel *Specialis*. *Generalis* eſt ſalus publica, ad qvam, ceu finem ultimum, omnis deliberatio debet collineare. *Specialis* eſt rerum illarum, qvarum

rum cauſſâ ordines fuerunt convocati, deciſio & expeditio. Confer. CONRING. *diſſert. de præcipuis Negotiis in COMITIIS Germaniæ tractari ſolitis.* Occaſione finis SCHOCKIUS *in tract. de Arcanis Rerumpubl. l. 8. cap. 19.* qvæſtionem proponit, cur in COMITIIS, qvæ in Imperio Germanico coguntur, ſæpius nihil efficiatur? idqve variis rationibus demonſtrat, qvas inter non poſtrema videtur, qvòd inutilibus certaminibus ſe plerumq; fatigent, atqve ſic æmulatione tempus terant. Reliqvas rationes qvære in cit. Autor. &c.

§. XXIV.

Jam fine qvoq; ad finem perducto, ipſam *COMITIORUM* aggredior definitionem, & in ea conſtituenda LIMNÆUS, RUMELINUS, ARUMÆUS, BRAUDLACHT, atq; CONRINGIUS unanimiter, conſentiunt, qvare illorum in hoccè ſtudiorum genere probatiſſimorum Auctorum opinionem rejicere temerarium duxi. Sunt itaq; *COMITIA conventus totius corporis Reipublicæ, aut certæ partis, ad aliqvid deliberandum decernendumvè ſalutis publicæ cauſſâ instituti.* Qvæ ad *Generis* & *Differentiæ* faciunt explicationem, jam ex præmiſſis ſatis conſtare autumo: hinc parcam operæ, ac ad ea, qvæ reliqva esſe videntur, pauciſſimis pedem promovebo.

§. XXV.

Seqvuntur igitur adjuncta COMITIORUM tradenda, qvorum potiſſima ſunt Locus, & Tempus. Et qvoad *locum* præmonendum eſt, apud priſcos Romanos non in Urbe, ſed in Campo Martio COMITIA habita fuisſe. Sub Cæſaribus olim freqventer in villis ac locis campeſtribus

busesſe celebrata, teſtè MILLERO *in Rumel. ad A. B part. 2. diſsert. 3. num. 8.* ARUM. *de* COMIT. *c. 4. num. 13. & c. 5. num. 20.* GOLDAST. *in Conſtit. Imperial. p. 115.* Et ex TAC. *de mor. Germ. c. 9. ſeqq.* colligere licet, veteres Germanos COMITIA qvædam ſua in locis ſacris, qvi eorum templa erant, celebrâsſe. In COMITIIS noſtris Imperialibus loci determinatio pendet à Cæſaris arbitrio, dummodò obſervetur, qvod debeat in Germaniâ ſitus esſe, teſte MILLER. *in Rumel. ad A. B. l. c. n. 8.* Asſerit qvoqve LIMNÆUS *l. 4. c. 72. n. 10.* qvod CAROLUS V. ad id, vi §. 12. Capitulationis fuerit obſtrictus, & adhuc hodiè in id jurare Imperatores teneantur; unde in R. I. Wormatienſi Anno 1525. reſervatum ajunt, ut non convocentur Status ultra Auguſtam, nec infra Coloniam, qvod tamen GOLDASTUS ad Circulos reſtringit. Addit præterea qvod eo ſit attendendum, ut is locus non in extremis Germaniæ oris, ſed vel in umbilico, vel circa eundem conſtituatur. Rationem verò, qvare in Germania ſitus eſse debeat Politicorum nonnulli dant illam, qvod prudentiæ contrarietúr, exteras gentes maximis Principum ſumptibus in COMITIIS necesſario irrogandis dites facere: Et CONRINGIUS putat, *in diſsert. de Comit. Imperii Romano Germanici;* Non eſse è re ordinum ut à ditionibus ſuis longius ſecedant. *Tempus* COMITIORUM certò determinari non poteſt, generaliter tamen verum eſt qvòd toties ordines convenire debeant, qvoties Reipublicæ necesſitas id poſtulet, & mecum hâc in parte conſentit RUMEL. *ad A. B. part. 2. diſsert. 3. num. 9.* & CONRING. *diſsert. de Comit. Imper. Roman-German.*

§. XXVI.

Ultimò reſtat exhibenda COMITIORUM diviſio.

Dividuntur verò COMITIA in *univerſalia*, & *particularia*. *Univerſalia* COMITIA ſunt, qvæ omnium Statuum interventu peraguntur, uti deſcribit ea *ARUM. de Comit. c. 7. n. 8.* *Particularia* ſunt, qvæ qvibusdam tantum Statuum præſentibus fiunt, vel ſecundum MILLER. in RUMELINUM *ad A.B. part. 2. diſsert. 3. num. 24.* Sunt congregatio certæ partis ex Imperii corpore. Qvâ ratione autem in ſacro Germanorum Imperio COMITIA particularia ſubdividantur, eâ de re affatim præcipiunt Juris publici Doctores, LIMNÆUS, REINKINGIUS, OTTO, HERMES, aliiqve, locis allegatis.

Poſsem hic qvidem latius diragari, ſed calamum moratur chartæ anguſtia, ideoqve pedem hîc figo, æqvum Lectorem obnixè rogans, ut æqvius de illimatis hiſce pagellis judicare non gravetur; qvæ gratiores forſan illi futuræ fuiſsent, â firmiori ingenio ac ſolidiori eruditione profectæ. Cæterum TIBI MI JESU, pro conceſsa hactenus ad hoccè opuſculum meum largô cum fœnore Tuâ gratiâ, gratias qvoqve habeo tantas, qvantæ ab homine proficiſci poſsunt.

SOLI DEO GLORIA.

USum multiplicem Regno Comitia præſtant,
Res ſine Conſilio publica ſtare neqvit.
Conſilium melius, qvam per Comitia nunqvam
Prodeſt: Prudentes hîc bona qvæqve ferunt.
Conſilio floret, ſine eo Reſpublica langvet,
Nobile Conſilium ſemper habetur opus.
Nobile Conſilii ſtudium conamine docto
Nunc colis, ut Patriæ commoda multa feras.
Hoc precor, ut prodeſſe qveas ſic pluribus olim,
Qvo Tua Conſilio ſurgat ad aſtra Domus!

Johannes Deutſchmann/D.
p.t. Acad. Rector.

Ad Generoſum & tam gente, qvam mente Nobiliſſimum,

DN. GEORGIUM RUDOLPHUM à Selmniz/
Eqvitem Thuringum.
Amicum & Fautorem plurimum honorandum, publice de COMITIIS,
DISPUTANTEM.

FElices Juvenes, qvibus eſt SAPIENTIA meta
A teneris annis, auro pretioſior omni. *Sapient. c. 8.*
Hæc eſt, qvæ veros dat NOBILITATIS (*) honores, Sie iſt herr-
Hæc eſt, qvæ ditat, Gazis beat atqve bonorum lliches Adels.
Theſauris, nunqvam perituris divitiisqve (*) (*) Was iſt
Hæc juſtos reddit, prudentes atq; beatos, reicher denn
Formoſo vultu præſtantior atqve colore. die Weißheit
Conſulit, informat, firmat, ſolatur, honorat, die alles ſchafft.
Et cujus vera eſt ac intemerata Voluptas. (*) (*) *Luth.* Welche
Conciliatq; Dei Patriæq; hominumq; favorem. ihre Freunde ſind
Hanc JUVENIS multum Generoſe amplectere Sponſam, haben reine
Cum ſis formoſâ facie ipſa ac Indole natus. (*) Wolluſt.
(*) *Verba Salomonis.*

F Nec

Et famam accipies vel gratam poſteritati.
Nec finem capient & NOBILITATIS honores.

Jch war ein Kind guter Art und habe bekommen eine feine Seele.

Gratulabund. ſcribeb.

Werner Theodorus Martini, J.U.D.P.P.
Ser.El.Saxon.Conſiliar.& Conſiſt.Eccleſiaſt.Adſeſſor.

MAteriam ſumis tractandam viribus æqvam,
Hinc Te laudabit ſplendida Nobilitas.
Pergas ulterius, qvò virtus fervida ducit:
Invia virtuti nam via nulla datur.

Michaël Fridericus Ledererus, U.J.D.& P.P.

FOrtes creantur fortibus,
Commune verbum; En efficit
Fortesq; diſputatio,
Eſt inſtituta ſi benè.
Ad veritatis trametem.
Ergò Tibi qvòd gratuler
Hanc diſputatio facit.
Tu perge verum fortiter
Defende; ſic fortis clues.

Ita Nobiliſſimo DN. RESPONDENTI, de ſpecimine Præclariſſimæ Scientiæ ac eruditionis gratulatur

Conradus Victor Schneider, Sereniſſ. Elector.Saxon.&c.Med., Prof.Publ. &c.

TUtos Imperii Comitia publica fines
Præſtant, atqve procul multa periclâ movent.
Id Tu proponis, SELMNITZ GENEROSE, Lycéo
Noſtro, dum ſcandis pulpita docta Sophûm.
Sic Fratrem ſeqveris, Ludos qvi nuper eqveſtres
Defendit, magnâ non ſine laude ſui.

Sic

Sic etiam duplicas Illuſtri gaudia PATRI,
Dum Fratre haud qvaqvam vis minor eſſe Tuô.

Michael VVendelerus, Philoſophi. ac SS Theol. Doctor, Facult. Theol. Aſſeſſor, Theol. P.P. Extraordinarius, ac Moral. Philoſ. P.P. Ordinarius.

QVi ſint Imperii Conventus, qvæq; Poteſtas,
Ac Cujus, ſocios ritè vocare Patres,
SELMNIZI, ut ſtudiô, ſic priſcô Nobilis ortu,
Contendis doctis enucleare modis.
Ne FRATRI cedas generoſo nempe labore,
Totus in exemplum Fratris abire ſtudes.
Hæc verè debet Virtus atqve Æmula dici,
Hæc meritis confert amplificatq; decus.
Nec dubium, qvin, qvod parili conamine cœptum,
Succeſſus etiam poſſit habere pares.

Generoſo ac Nobiliſſ. DN. à SELMNIZ, de publico egregiæ Eruditionis ſpecimine lub. q; gratulatur

Balthaſar Stolberg / Græcar. Literar. Profeſſ. Publ.

Generoſiſſimo ac Nobiliſſimo Juveni,

DN. GEORGIO RUDOLPHO à Selmnitz / Eqviti Thuringo, ſalutem!

MAgna magnos decent, & proprium id fortuna magna habet, latere non poteſt. Qvamvis enim ea intra limen & velum qvaſi ſuam velit continere vim; ſic regi tamen haud poteſt, ut non erumpat in famam & opinionem contrahat optimam. Hæc eqvidem in mentem mihi venêre, Generoſiſſime SELMNIZI, cum ad me inviſeres nuper, & de Comitiis Te diſceptando verba facturum in publicum, annunciares. Eſt eqvidem illud argumentum ſatis dignum, qvô indolis excellentis Tuæ vim probes omnibus ac monſtres. Qvæ ſicut deliteſcere diutius ac retineri non poterat: ita in eam doctrinæ partem generoſo impetu prorumpebat meritò qvam profuturam ſibi olim haud vanè

ſperabat. Enimverò ominari inde haud fruſtra licebat, Te impoſitis Imperii rebus magnis diebus olim affuturum & delectis eqveſtris ordinis, penes qvos in Comitiis curiæ conſultatio eſt, caput daturum, certè in iis patriæ ſalutem nobiliter promoturum. Nam & qvicqvid in moribus rectum ac probandum maximè eſt, illud arripuiſti ac induiſti animo. Qvo fit, ut favorem merearis omnium, plurium & amorem concilies Tibi optatiſſimum. Perge ſtrenuè cœpta Generoſiſſime Juvenis, perge & ad id virtutis faſtigium contende, in qvo Illuſtris Parens Tuus jam eminet. Ita enim Princeps in Te inveniet regiminis adjutorem, Patria ſolatium, gaudium Illuſtres Parentes & omnes boni, juſtitiæ ſacerdotem. Ipſe immortale nominis decus mereberis inde ac reportabis. Qvæ in univerſum omnia uti virtus Tua implebit magnificè; ita ut feliciſſimus eadem perficias, ex animo apprecor. Deus Te ſervet!

Dabam ex meo Muſéo die 8. Mart. 1671.

D. Godofredus Strauß/ Curiæ Elect. Witteb. & Conſiſt. Eccleſ. ibid. Advoc. Ordinarius.

Ad Generoſum atq; Nobiliſſimum

DN. GEORGIUM RUDOLPHUM à Selmnitz/
Amicum ſuum faventiſſimum, honoratiſſimum,

Cum fraterna feliciter æmularetur Torneamenta
acclamo.

Franciſcus Henricus Hoëltich, J. U. L.

SAlvam Rempublicam, ſi ſint COMITIA ſalva!
Illis conſilium, *Majeſtas*, omnia tandem
Adſunt: qvæ *caræ* pacis, qvæ tempora belli,
Inrectum forment. *Informas* utraq; *rectè*
SELMNIZI, dum *Concilii* das jura, modumq;
Ingenio *magno: PATRIÆ* ſimili ſed *amore*.
Salvam Rempublicam dum GENS SELMNIZIA *ſalva!*

Emi-

EMicat antè alios per facta illuſtria ſangvis
SELMNITIUS, laudemq; ſuo non degener orta
Accumulat laudi, famam cum ſangvine miſcet,
Et nunc per *Fratris* conamina vivida virtus
Corda movet, Magno multùm lætante PARENTE.
Macte Tuo, Generoſo incoctum pectus honeſto
Munere, qvod natura Tibi tàm divite cornu
Contulit, ac Patriam per mille pericula ſerva,
Principibus peramate Viris, venerandus ab Aulâ.
Sic animi vigor, Generoſi candida virtus
Pectoris, & Germana fides, Pietasq; meretur.
Nos Tibi de tanto læti gratamur honores
Proventu, Patriæq; Tuæ, Summoq; PARENTI,
Nobile par FRATRUM, noſtri ingens gloria Pindi,
Ac benè labentes annos culmenq; precamur.

Generoſisſimo Diſputationis AUCTORI ſ.

PRÆSES.

CElebritati natus es: teſtes ejus
Stirpisq; avitæ Gloria PATRISQVE ILLUSTRIS
Nomen, qvod in Regionibus celebratur
Multis, EUMQVE prædicare jam certant,
Viribus & altis & potens Conſiliis eſt.
Felix Ego ILLUSTREM inſtruens, SUMMI STIRPEM
Generoſe SELMNITZ, macte, macte virtute
Excelſioris Ingenî atqve facundo
Sermone ſolvens ora, qvicqvid ad *Rerum*
Facit decorum, Regulamq; præſcribit
Ordinis habendi, dicta Regis cum factis
Regit, inſtruitq;, diſſere acer, invictus
Centum Palmas aufer, & pias *Laudes*.

Ita

GENEROSISSIMO CONTUBERNALI, DN. GEORGIO RUDOLPHO à SELMNITZ, *de haud vulgari eruditionis ſpecimine gratulatur*

Albertus Fridericus à Eyborg/
Jurium Cultor.

FLos juvenum, noſtri SELMNITZ, nova gloria Pindi,
Qviq; decus priſcæ nobilitatis habes,
Ingenii dum culta tui monumenta repandis,
Ipſa tibi pretium fama perennis erit.
Sic, Patriæ, ſpes magna tuæ, Magniq; Parenti,
Delicium, Patriæ commoda multa feras!

Exoptatiſſimo ſuo Oreſti deproperab.

Dietericus Schicke, Eqv. Miſ.

EIn Demant ſtrahlt hervor/
Und zeiget ſeinen Schein.
Die Flamme ſteigt empor/
Und kan nicht dunckel ſeyn.
Ein Edler Geiſt kan nicht / in finſtrer Stille liegen;
Daß zeigt deine Schrifft / drum wirſtu einſten kriegen
Der Tugend Lohn.
Der Ehren-Krantz bleibt dir von Pallas Hand gewunden/
Der nur von Fleiſſigen durch Arbeit wird gefunden.

Aus obliegender Freundſchafts-Pflicht ſchrieb dieſes glückwünſchend

Otto Carl von Thümmel.

COngratulari nos oportet de tuis
Conatibus; namq; intereſt multum tuâ
Noſtraq;, ne, commilito ſvavisſime,
Suſcepta res geratur absqve gloria.
Nam qvod tuûm das ſpecimen profectuum,
Id arguet, qvæ præſtiturus commoda
Sis patriæ olim patriæq; Principi.
Nec parva de te ſpes Patris pendet tui

Ex

Ex hoc labore. Siq; res feliciter
Succedat; & qvis ambigat de laurea:
Multi tuorum maximum promittimus
Nobis amicum. Hoc ut ratum fauſtumq; ſit,
Exopto, qvantâ has condidiſti paginas
Induſtriâ, ut tantâ tueri gloriâ
Scias easdem. Amici, amicô plaudite.

Chriſtianus Conradus à Schlotheim/
Eqves Thuringus.

STemmata qvem radiant, & nomina magna coronant;
Majorum celebrat Phœbus, non ſenerat umbrâ
Ad præcelſa viam, ſed publica ſemita, lux eſt.
Hinc magni curſus; certamina: Circulus æſtûs
Pulvere perſpergit metas, ſtadiumq;. Niteſcit
Tunc ſtudiis Helicon, nitet æmula cura: Camœnis
Verus honos, ſtimulat pugnax contentio mentem.
Aurea tunc ætas meſſis fecunda brabiis,
Aula ſinum pandit, Fortunam Fata ſerenant.
Gratulor ergo Tibi, ſimiles qvi ſuſcipis auſus.
Remigium felix, ad Famam vela ſecunda
Apprecor ex animô. Te ſervet Olympus in annos.

Generoſo, inter dilectos Amico, debitum teſtatur affectum

Caſimirus ab Oſten, Eqv. Pom.

SO ſtrebt dein kluger Geiſt/
Mein Freund nach hohen Sachen/
Wie ſichs anitzo weiſt:
Was Du durch vieles Wachen

Und

Vnd Fleiß erlernet haſt/
Das wird die Nach-Welt Dir
In Marmor eingefaſt
Einſt ſtecken auff zur Zier.

Mit dieſen wenigen/ wolte ſeine Schul-
digkeit abſtatten/

Moritz Heinrich von Miltitz.

ROMA